

No. 15
5e JAARGANG
1 AUG. 1934

DE HUISHOUDING

ONDER REDACTIE VAN:

H.M.S.J. de Holl, Oud-Directrice der Huishoudschool-Laan v. Meerdervoort te 's-Gravenhage; adres: Huis ter Heide (U), Amersf.weg 61a, met medewerking van: Dr. Erna Meijer, C. Heuvel, F. v. Gelderen—de Witte, A. H. Loeff—Bokma, A. J. Wolthers—Arnolli, Dr. Em. Rooselaar, arts, Mr. D. S. Jessurun Cardozo, Dr. I. H. J. Vos e.a.

TIJDSCHRIFT VOOR DE MODERNE HUISVROUW
TEVENS OFFICIEEL ORGAAN VAN DEN
NEDERLANDSCHEN VROUWENBOND
VOOR HUISHOUDINGS-ORGANISATIE

ADRES DER ADMINISTRATIE: WETERINGSCHANS 92, AMSTERDAM-C., TEL. 36822. POSTREKENING 5729

Abonnementsprijs f 1.75 p. half jaar bij vooruitbet. (1 Jan. en 1 Juli), buitenl. en kolon. f 2.25. Het abonn. wordt aangegaan tot 't einde v. d. jaarg., doch zonder opzegging voor 1 Dec. als gecontinueerd beschouwd v. d. geheelen volgende jaarg.

WEET U NOG

door NANNIE VAN WEHL

Hoe het begon met 28 Juni 1914, nadat Princip den Oostenrijkschen troonopvolger, Frans Ferdinand, en zijn gemalin doodgeschoten had? Of neen, toen begon het niet. De angst wroette allang in Europa in de gedachten van wie verder dan bij 't oogenblik leefden. Die angst uitte zich door pen en teekenstift in kranten en tijdschriften. Vele der belangrijkste artikelen en platen uit dien tijd heb ik bewaard. Ze liggen naast mij. Ze zijn voor mijn gedachten als handwijzers, die terugvoeren. Er zijn platen bij van Braakensiek in de Groene, o.a. van September en October 1911, die resp. herinneren aan de kwesties van Marokko en Tripoli; van Sept. 1912: de Balkankwesties; Dec. 1912: de Vrede als Asschepoes bij den haard. Haar opgetuigde zusters, Scheikunde en Letterkunde, trekken juichend naar het feest. Dát jaar werd er geen Nobelprijs voor den vrede uitgekeerd!

Op één der dagen tusschen 21 en 27 Juni 1914 stierf Bertha van Suttner. Ze had nog beleefd, dat de Vredesconferenties bijeen werden geroepen, dat het Vredespaleis werd gebouwd. Haar boek leek voor de beschaving een betekenissen te zullen krijgen als Beecher Stowe's „Negerhut". Haar laatste woorden waren: „Die Waffen nieder! Sag es vielen!"...

Langs de oevers van de reede van Triëst, toen een Oostenrijksche oorlogshaven, keek de menigte, als onder den ban van sombere voorspelling, zwijsend naar het binnenkomen van het oorlogsschip, waar hoog op het dek tegen een bloedrooden avondhemel

zich scherp afteekenden de donkere silhouetten der beide katafalken met de lichamen van Kroonprins Frans Ferdinand en zijn gemalin, gravin Chobek: „trouw tot in den dood!"

De Julimaand verliep in hoop en vreezen. 28 Juli trad er een merkbare ontspanning in: de Russische Regeering stelde de Duitsche gerust omtrent mobilisatiegeruchten. 31 Juli wordt aan alle hoop de bodem ingeslagen: de Tsaar deelt den Duitschen Keizer mee, dat de militaire maatregelen in Rusland hun beloop moeten hebben. Toen sloeg „des Deutschen Reiches Schicksalstunde". De Belgische Koning Albert, in November 1913 reeds met indrukken van ernstig oorlogsgevaar uit Berlijn teruggekeerd, schreef nu persoonlijk aan den Keizer van Duitschland. Als antwoord stelde de Duitsche Regeering haar ultimatum van den vrijen doortocht door België. Op den 4en Augustus werd door België die doortocht geweigerd, maar het Duitsche leger overstroemde reeds het land en maakte reeds tal van slachtoffers.

Dien eenendertigsten Juli 1914 vergeten we nooit. 's Middags kwam de kinderjuffrouw doodsbleek, ijlings terug van de wandeling. „De soldaten moeten opkomen!" riep ze. „Overal hangen biljetten! Mag ik naar huis? Nu moet m'n broer dadelijk weg!"

Die Zaterdag werd al dadelijk een heel andere. De breede laan door onze woonwijk werd 's morgens reeds overstroemd door boeren met troepen paarden. Een oude hoer zat op een hekje te huilen. Hij zei, dat hij zijn paard moest afgeven en dat hij het niet missen kon. Wanbegrip, dat alle ellende verzwaart! Want 't was slechts om de paarden te laten keuren en inschrijven, opdat de Overheid eventueel er over zou kunnen beschikken. Wanbegrip! Dat overmeesterde ook ons, huisvrouwen. Propvol ston-

den alle kruidenierswinkels. En als het op betalen aankwam, trachte ieder dit met een briefje van tien of vijftig te doen. Iedereen wou klinkende munt hebben.

Families kwamen overhaast naar huis. Dien dag, 1 Augustus, arriveerden slechts zij, die binnenslands waren gebleven. Doch gaandeweg kwamen ze ook uit het buitenland terug. En dan kwamen weldra de verhalen van geleden ontberingen en moeilijkheden, en van smartelijke ontroering over wat ze gezien hadden van afscheid nemen. Een stel jonge meisjes, opgeschrikt in een heerlijk vacantieoord aan den Rijn, had met ontzettende moeite den laatsten trein uit Frankfurt naar Holland gehaald. Ze moesten alle bagage achterlaten, omdat er geen andere plaats over was dan op een overvol balkon van een sneltrein en ze hielden mekaar vast; slechts één van haar kon zich aan een stang vasthouden. Zóó stonden ze uren aan uren, in roet en vuil — ze hadden aan de stations meegeleden met de vrouwen en kinderen, die achter waren gebleven, nadat de mannen juichend, met bloemen aan de bajonetten, waren weggegaan. In Kleef ging haar trein niet verder. Dáár vonden ze gelukkig een auto, die haar tot de grens bracht. Toen konden ze naar hun families telegraferen, want ze hadden geen geld meer voor de verdere reis.

Reeds Maandags bedaarde de allerergste vrees voor op slag zelf in den oorlog te worden betrokken. In het dagelijksche leven echter zette de toestand overal zijn merkteekens. Vrouwelijk huispersoneel bleef weg, doordat de opgeroepen mannen moesten vervangen worden.

Intusschen werd in België de strijd hoe langer hoe bloediger. 't Is me, of ik weer voel de ijskoude hui-
vering van toen ik de gedétailleerde beschrijving van die „vreeselijke slachting” las. Terwijl werd je je bewust, dat je nog altijd op beter gehoopt had. Doch nu was de oorlog begonnen. Nu waren er al weduwen en weezen, al onherstelbaar verminkten, nu was daar reeds de oorlogsellende! Hoe dom bleken we later toch allen geweest te zijn, door niet alleen te hopen, maar te gelooven, dat het „hevig maar kort” zou zijn. Zes weken hoogstens. Langer kon toch niet!

We zochten afleiding, troost, b.v. in de natuur. Op een mooien Zondag voeren we op een Lekboot naar Schoonhoven, de kleine vesting van de Waterlinie, die vol was met soldaten. Toen hoorden we daar iemand verzekeren: „De soldaten zullen hier Kerstfeest moeten vieren...”

Wij kwamen daartegenover in verontwaardigde verbazing. Stel je voor „tot Kerstmis!” Dát kon toch niet tot Kerstmis duren! Hoeveel was er al niet gebeurd? Hoeveel was er al niet vernield! Luik in elkaar geschoten en bezet. Meerdere schepen in den grond geboord... Toen zei er één van ons: „Ik heb iemand gesproken, die zegt, dat ze op het fort nog Paascheieren zullen moeten eten...” Ja, daarbij hield

alles op. Zoo'n onzin! Zoo iets onmogelijks! Hoe kreeg je 't verzonnen!

Gaandeweg stelden we ons op den toestand in. Het Roode Kruis deed oproep voor steun en geld. Doktoren openden cursussen in verbandleer. Comité's beijverden zich de slachtoffers der mobilisatie te helpen; de achtergelaten gezinnen, de aan zich zelf overgelaten kinderen. Begin October begon te Rotterdam een damescomité den lappendeken in eere te herstellen. Het hield lappeninzamelingen en liet ze door betaalde krachten verwerken, aldus dubbel helpend.

9 October viel Antwerpen en daarmee vloeyde een stroom van Belgische vluchtelingen ons land in. Daarover alleen zou een apart herdenkingsartikel te schrijven zijn!

Nog vóór eind Augustus was op vele gebieden orde en regel teruggekeerd. Niemand was meer bang voor papieren geld. „Hamsteren” werd verboden. Buitenlandsche tijdschriften, een tijdlang weggebleven, verschenen weer. Daar kwam „Punch” o.a. weer met zijn „dear old lady” en verzuchtingen: „Wat een oorlog! Begrijp je het, dat de mogendheden dat alles zoo maar laten begaan?” De Duitsche modetijdschriften kwamen ook weer. Ze gaven rouwgewaden, vele rouwgewaden. Eerst stond er nog bij: „Voor representatieve doeleinden”. Later waren het „rouwgewaden”, tout court.

Wij, Hollandsche lezeressen, dachten onwillekeurig aan Philips II van Spanje, die het rouwdragen verbood na den ondergang van de Armada, toen we in een Duitsch vrouwenblad lazen, dat er reeds vele stemmen opgingen tegen het rouwdragen. Doch daartegen verzette zich de redactie van het blad: zij eischte van haar, die nog geen rouw behoeften te dragen, eenvoudige, stemmige kleuren te kiezen, om te toonen, dat ze het leed harer zusters gedachtig waren. Wat wilden die tegenstanders van rouw de beroofde moeder, de weduwe, de bruid als vervanging van het rouwkleed aanbieden? Voor op de borst te dragen een zwart vlaggetje, met erop geborduurd de naam van den slag, waarin „hij” viel! Tegen den winter gingen de Nederlandsche vrouwen ijverig voor de soldaten te velde zorgen. Een damescomité verklaarde op 12 December, dat er 35000 bivakmutsen gebreid moesten worden. En ze kwamen er, alle vijf en dertig duizend, met vele wollen wanten, pakjes met versnaperingen en veel anders nog bovendien.

Zoo naderde 1915. Iedereen geloofde toen, dat op 27 Januari, den verjaardag van Wilhelm II, de vrede gesloten zou worden!

De wensch... de waan... de teleurstelling!

En daarna, telkens opnieuw hoop, opnieuw teleurstelling, tot je in doffe berusting de dagen langs je heen liet gaan.

Toen dan toch eindelijk alles en alles voorbij was, vernamen we pas, hoezeer we eenige malen door „het oog van een naald” zijn gekropen, hoe ná het oorlogsgevaar ons eenige keeren bedreigd heeft!